

H. VAN BAVEL, *Regestenboek van het archief van de abdij van Berne 1134-1400*, Abdi van Berne, Heeswijk, 1984, xxxvii + 155 blz.; prijs: Hfl. 100,-.

Het is een algemeen bekend feit, dat het archief van de abdij van Berne te Heeswijk veel belangrijke stukken bevat, maar in feite wist tot voor kort niemand, waaruit die rijkdommen nu eigenlijk bestonden. H. van Bavel, de archivaris van deze abdij, heeft nu een begin gemaakt met de ontsluiting van dit goed bewaarde archief door middel van een regestenlijst van oorkonden. Het eerste in mei 1984 verschenen deel bevat 507 regesten van oorkonden die thans berusten in het archiefdepôt van de abdij en de periode 1134-1399 bestrijken.

In de inleiding geeft de bewerker nauwkeurig aan, welke stukken hij heeft opgenomen en waarom hij dat heeft gedaan. De meeste oorkonden behoren tot het eigenlijke abdiarchief, maar er zijn ook oorkonden opgenomen die behoren tot de archieven van bij de abdij geïncorporeerde parochies zoals Berlicum en Bokhoven en nog eens 36 oorkonden die voor de geschiedenis van de abdij zeer belangrijk geacht werden. Eveneens zijn opgenomen enkele niet-oorkonden, waaronder het *Chronicon Bernense*, waarin verhaald wordt, hoe Berne ontstond en hoe de Bernenses tot 1236 hun kloostergemeenschap opbouwden. Dit schilderachtige stuk is in extenso in een bijlage opgenomen. Een aparte paragraaf wijdt H. van Bavel aan de jaartijlen. Dit is geen overbodige luxe, want de verschillende oorkonders hanteerden uiteenlopende jaartijlen. Achterin treft de gebruiker behalve indices op persoons- en plaatsnamen ook nog lijsten aan van de abten/officialen en andere functionarissen, alles over de periode 1134-1400.

De redactie van de regesten zelf is traditioneel; zelfs plaatsnamen als Den Bosch en Utrecht zijn steeds gespeld zoals ze in het stuk voorkomen en er is geprobeerd zoveel mogelijk informatie in één zin te verpakken. Het was een goed idee alle oude dorsale aantekeningen te vermelden.

De abdij van Berne is thans gevestigd te Heeswijk-Dinther en niet-ingewijden zijn geneigd aan te nemen, dat het altijd een door en door Brabantse abdij geweest is. Het middeleeuwse Berne was echter primair een klooster van het rivierengebied. Een samenloop van omstandigheden zorgde er voor, dat Berne na 1648 alleen haar Meierijse bezittingen behield. De wedergeboorte van de kloostergemeenschap in 1857 vond daardoor in de Meierij plaats. Tot 1600 lagen de meeste goederen van Berne in het Land van Heusden en Altena, het Land van Maas en Waal en rond Heeswijk. Kleinere concentraties lagen rond Maarsbergen (Utrecht), in Den Bosch en in Herpen-Schajk.

Verreweg de meeste oorkonden betreffen de verwerving en ook wel het beheer van de goederen. De bewerker betreurt dit, maar het verschijnsel doet zich bij de meeste oude kloosterarchieven voor. Sommige stukken zoals die over de stichting van een jaargetijde in de kerk van Dreumel (nrs. 143 en 174) en die over de toelating van nieuwe kannuniken tot de abdij (nr. 396) lichten echter wel een tipje van de sluier op. De categorie

testamenten is redelijk goed vertegenwoordigd. Voor de geschiedenis van Den Bosch en Meierij zijn van groot belang de stukken over het testament van de schatrijke Willelmus de Busco uit 1332-1347 (nrs. 194, 198, 218, 225 en 237). Interessant is een vroege vermelding van boekweit, waarvan in 1395 in Berlicum al tiend geheven werd (nr. 475).

In iedere regestenlijst treft men curieuze stukken aan, die de lezer een glimlach ontlokken. Een voorbeeld is de vechtpartij die met opzet wordt georganiseerd om de getuigen een belangrijk geacht feit in het geheugen te griffen (nr. 195). Een vreemde eend in de bijt is het testament van Marcelis van Woudrichem, pastoor van Twello en kanunnik in de St. Lebuinuskerk te Deventer, met nogal wat legaten aan Godshuizen gevestigd in de IJsselsteden (nr. 397).

Van H. van Bavel is bekend, dat hij zeer nauwgezet te werk pleegt te gaan. Bovendien werd hij nog eens geassisteerd door zijn door de wol geverfde confraters A. van den Hurk en G. van der Velden. Alles, wat door mensen gemaakt is, kent zijn gebreken. Zo ook deze regestenlijst; maar het aantal fouten, veelal typfouten, is gering en geen enkele ervan is echt storend of het zou regest nr. 8 (oorkonde uit 1196) moeten zijn. De 7e regel van boven (p. 3) hoort te luiden: «... 4 juni op het kasteel van Herpen *Henricus* [van Cuijk] en zijn zoon samen met abt Everardus, deze goederen in Bernhese hebben ontvangen, ...».

Vast staat voor mij, dat er in Berne wederom een werk van kwaliteit is afgeleverd, een werk dat bovendien naar meer smaakt. Het is dus uitzien naar een volgend deel, dat al wordt aangekondigd en dat de oorkonden uit de 15de eeuw zal gaan bevatten.

Ton KAPPELHOF

Archivaris van de Godshuizen te 's-Hertogenbosch